

Historia er barnleg vakker, rørende vofull og pedagogisk troverdig. Dette er lesnad for alle, for lek og lærd, men kanskje mest for barn og unge, for lærarar, føresette og anna godtfolk. Boka er god som bakgrunn for tema- og gruppearbeid i skule og undervisning, på helsestasjonar og i pasient- og foreldregrupper.

Ho kan lesast som ei vakker historie, som ei søge om sårbare sinn, om avgrensing og utfalding i livet, om tap og potensial.

Dette er ei bok det er lett å rå folk til å lese og bruke.

Bjarte Stubhaug

Avdeling for psykiatri og somatikk
Haukeland Universitetssjukehus

Pionertider i helsearbeid

Bjartveit K.

Hvit pest, svart tjære

Felttog mot farlige folkesykdommer på 1900-tallet. 232 s, tab, ill. Oslo: Michael, 2007.

Pris NOK 200

ISBN 978-82-92871-01-0

Det er så lett å glemme. For 100 år siden var tuberkulosen vår farligste folkesykdom og krevde flere menneskeliv i forhold til folketallet enn kreftsykdommene gjør i dag. Sykdommen var hos oss nesten utryddet tidlig

i 1970-årene – men det er langt fra slik ellers i verden. Mer enn 200 millioner mennesker er bærere, årlig smittes sju millioner – og tre millioner av dem dør.

Da tuberkulosen var på retur, dukket det opp en annen og nesten like farlig folkesykdom – tobakksrøykingen, som krever 6 000–7 000 menneskeliv i Norge hvert år. Mens kampen mot tuberkulosen bare hadde én hovedmotstander, nemlig tuberkelbasillene, kjemper man her mot både sykdommene og en ressurssterk og intelligent motstander: tobakksindustrien. Det står fortsatt igjen en langvarig kamp.

Kjell Bjartveit (f. 1927) var i mange år en av våre fremtredende fagfolk innen tuberkulosekontroll og leder av Statens skjermbildeundersøkelser. *Hvit pest, svart tjære* kommer på et riktig tidspunkt, den er høyaktuell og vil bli en vekker for mange. Bjartveit har skrevet ned sine erfaringer og opplevelser fra kampen mot tuberkulosen og mot tobakksskadene slik han erfarte det gjennom et livslangt arbeid. Undertittelen *Felttog mot farlige folkesykdommer på 1900-tallet* er treffende. For Bjartveit har

virkelig ført et felttog – han har vært sterk, kompromissløs og faglig dyktig.

Bjartveit beskriver hva han opplevde og hvordan ting skjedde og gir nærbilder av en rekke av våre fremste fagfolk innen feltet. Han forteller hvordan han kom inn i offentlig helsearbeid og ble nøkkelperson innen Statens skjermbildefotografering og kampen mot tuberkulosen. Vi får vite hvordan kampen mot tuberkulosen ble organisert fra 1890-årene, det er beretninger om innsatsen til legene Klaus Hanssen (1844–1914) og Michael Holmboe (1852–1918) og om arbeidet innen frivillige organisasjoner. Han forteller også om innføringen av BCG-vaksinen og gir interessante nærbilder av Olaf Scheel (1875–1942) og Johannes Heimbeck (1892–1976), som oppnådde verdensberømmelse for utprøving av denne vaksinen. Etter at tuberkulosen var bekjempet, gikk det offentlige over til forebyggende arbeid mot hjerte- og karsykdommer, og Bjartveit skildrer hvordan store norske epidemiologiske undersøkelser ble bygd opp.

Den andre hoveddelen er viet arbeidet for å bekjempe røykingen. Det er til atskillig ettertanke når han forteller om hvordan både tobakksindustrien, deler av pressen, en helsedirektør og en professor i medisin prøvde å bremse arbeidet og ufarliggjøre tobakken.

Da Bjartveit gikk av med pensjon, ble han styreleder for Nasjonalforeningen for folkehelsen og gjorde en betydelig innsats både nasjonalt og internasjonalt innen frivillig forebyggende helsearbeid.

Siste kapittel er mer personlige betraktninger og fortellinger om hans eget privatliv. Med sin uredde og kompromissløse holdning har Bjartveits arbeid fått ringvirkninger, og det han sto for, har hatt stor medisinsk og politisk gjennomslagskraft.

Når historien til det norske helsevesen i forrige århundre skal skrives, vil kampen mot folkesykdommene stå sentralt. Da er det viktig å ha innsidekunnskap om hvordan dette skjedde, hvilke problemer de hadde å stille med og hvilke personer som var involvert. Ikke minst har det stor verdi å vite hvordan pionerene tenkte og handlet mens de sto midt i kampen.

Boken er fint utstyrt, har rikelig med bildeokumentasjon og også annet dokumentarisk materiale. Den vil være høyst leseverdig og verdifull for både helsepersonell og andre som er interessert i å vite hvordan kampen mot folkesykdommene har artet seg gjennom godt over et halvt århundre.

Ole Didrik Lærum

Gades Institutt
Haukeland Universitetssjukehus

En fortelling om kjærlighet, sorg og livet etter tsunamien

Olafsen E, Dahl PA.

Hva skal vi med stjerner nå?

En fortelling om kjærlighet, sorg og resten av våre liv. 169 s, ill. Oslo: Schibsted, 2007.

Pris NOK 298

ISBN 978-82-516-2442-8

Dette er fortellingen til en far og en sønn om det de opplevde da familien på fire ble rammet av flodbølgen (tsunamien) i Thailand. Intenjonen med utgivelsen er ifølge

Espen Olafsens forord todelt. Dels er formålet sorgbearbeiding, dessuten kan kanskje historien være til hjelp for andre som står midt oppi sin egen «tsunami». Målgruppen er voksne privatpersoner og fagpersoner som møter mennesker i sorg.

Beretningen starter i dagboksform, og leserne får en detaljert beskrivelse av farens og sønnens opplevelser da de ble tatt av flodbølgen. Så beskrives dagene som fulgte. Deretter deler prest Per Arne Dahl sine refleksjoner med oss, samtidig som han tar inn farens minner. Espen Olafsen forteller om datteren Frøya og sin kjære Elfrid som så dramatisk ble revet bort. Familiemedlemmer, venner og fagpersoner som hjelper til i sorgprosessen blir også presentert. Dikt og sanger som betyr noe for hovedpersonene er inkludert, samt bilder av den lille familien før og etter tsunamien. Det er et lettfattelig, godt beskrivende språk.

Vi får et detaljert innblikk i sorgarbeidet til de to – Balder på sju år og hans far, fotballtreneren.

For alle fagpersoner som møter mennesker i sorg og alvorlige kriser kan denne boken være betydningsfull. Spesielt for psykiatere og barne- og ungdomspsykiatere som behandler mennesker som har opplevd alvorlige kriser er dette svært relevant lesning. I sin skjønnlitterære form er den et viktig supplement til faglitteratur på dette feltet.

Ethvert menneske som leser *Hva skal vi med stjerner nå?*, vil bli meget berørt av den sterke historien. Den setter ord på det vi alle vet, men så fort glemmer – hvor skjært vårt eget liv og livet til våre kjære er. Anbefales herved.

Melanie Ekholdt Huynh

Krise- og utredningsenheten
Barneavdeling for psykisk helse
Ullevål universitetssykehus